

Då nu vi slutade på sträddarnas arbete i hemmen till jul
 som sed var under våra förfäders tid, så skall vi öfvergå till
shomaharearbetet som också skulle företagas till jul, och under alla
 förhållanden uti varje bandhem alldeles lika som sträddarne,
 try var och en uti förmögenheten som var färdig till jul är skulle ha
 ny skodon till jul så väl som kläder, och icke alldeles nya
 på åtmenstone reparerade eller uti värsta fall ett par, och
 de gamla större skor eller bröchstipular vända om och om-
 formade till de smärre fötterna, även reparades de allra
 sämste skodorna upp lite provisoriskt för att bärskänna
 till de fattiga till den stora högtiden så att även dessa fick
 något att glädja sig öfver till julen, om icke alldeles nytt
 så ändå något så när uti gott skick, villhet de fattiga
 på den tiden var pyntligt och samma öfver och förtill
 glada och väl belätna öfver den gäva som utdelades utav
 en gälsam hand, man hade icke gälderätt på den tiden
 att på vad man önsade utav till att arbeta, såsom fallet
 är uti våra tider, när man knappades på gälp utav dem som

var bättre lottade, villkett man ochä blev tillgodosedd utav,
under den gamla goda tiden, villkett vi uti fastställningen här
skall beläsa för våra läsare som här taga våra förfäders tid
uti närmare skärskådning om deras trögna arbete och slit vid
den svårha taruan.

ya nu var det fråga om att den stora gulhäftiden var i antä-
gande, då storstugan var full upptagen av handtvärkare, näm-
ligen skräddare för att bereda kläder såväl till kvinnor
som män, ty några sk. sammanskrifans icke till på den
tiden det här är fråga om, vi gör här åter den gamla goda
tidens sedar och blev belagd våra hälsärna förfäders som vil-
le fira denna stora högtid värdigt efter sina förfäders sed-
vanliga metod, under tiden skräddare och skänkmare arbetar-
de med högt tryck uti storstugan, arbetade ett par träskma-
hare uti i vedboden med att tillvårda träskor, ty alla skulle
ha nytt tilljul, om det blott skulle stanna vid ett par
nya träskor och en blå eller svart väskesklädnad. Det s-
alla som var under talv är fick endast träskor, och de minste

barren endast svinhärschar till fatplagg, ja nägatt nytt skulle
dät i varje fall vara, och all varo glada ävar sin gäbra då hus-
fadern och husmodern gäbr omhög och utdelade sina gavor till
var och på yulaftans morgon, till husets alla medlemmar små och
stora, unga och gamla, ingen undantagen alla fick vad som pas-
sade för dem från den minste och till den störste.

under dessa två veckor före yul hade man myckett arbete till att
värkställa såväl utom som inom hus, alla arbetsföra famlek
och medlemmar var uti full värksamhet nästan dygnett runt
den stora yulälbruggen var uti full gång, man skulle slach-
ta ett nötkreatur och ett svin, utom yulgrisen som man spa-
rade på till dagen före yulaftan ty den skulle stemas eller
kokas alldeles färdig till yulbordett, de övriga slachten mä-
ste värkställas i god tid för att hinna med att bered de män-
ga maträtter som fördrades på ett ordäntligt yulbord under
våra förfäders tid, varför kvinnorna hade ett drögt ar-
bete med hushållsstyret till den stora yulhögtiden, då allt
skulle vara undantröddt till yulaftans morgon förde sitt inträde

Samtidigt med annatt arbeta i julkäthett hade man att styra
 mäd lät mykna bebandett utav de många brödsortar som
 skulle finnas uti varje väl ordnadt beandhem, samt de stora
 lagar som tillvärskades utav sådant, ja si julebröett på vin-
 nen lagras, såe då räcke te varfadan dagar, för si tryta där på
 vinnen min. där träna sayfattedommen in, för si då bröett
 räcka böa te varfadan komma, i si då sätta man i basarna
 på de gamla i on, dätta var våra förfädas ordpråk
 om julkäthett, som skulle tillvärskas så pass mycket utav
 att lät grundligt räkte till, till värfudagen goat sitt in-
 träd och var ävargängen, mähända våra läsare fonderar
 på hur man hade förvara dät så lång tid för dän ri-
 ka mannen som förfädarna kallade dät så mögel bär-
 yade att angripa brödet, ja warett blir! lägg missammardagg
 i byörklag i bröett ditt, såu bli en såhatt dän rihe man kvitt,
 dät vill mäd andra ord säga, män samlade dagg midsommar-
 natten dän lagrade man till julkäthett skulle värfställa

man gick ut efter midnatt och tog med sig ett ^{MINDE} brödfärd med
med något så när rena linneträvar som man samlade upp
daggen uti lat våta gräset och hemkomsten tvättade man och
röed ut daggen och blandade den med björnbärra som man
sedan hade inbärgad från sommaren på våren. Detta sam-
manfattes med bryggjäst och något mjöl som man sedan
föruvarade uti ett väl tillslutet lemnur som fick vara öppet
till man skulle ordna med bröddet, till varje bak tog
man ett par matchboxar till den vanliga surdegen och
lade i mjölet, detta gjorde att brödet höll sig friskt
och mjukt under denna långa tiden, man bakade alltid
fåra sorters bröd till jul, utom en del småbröd som gar-
des uti olika tillsättningar och figurer, det var det vanli-
ga s.k. banbröd vilket man tillvårade mest utav,
så var det s.k. slagbröd som var utav bästne mjöl och
tillsatt med s.k. stjärnöl till upplösning samt med bryggjäst
till jämsedel och den vanliga midsummar daggen till ^{skys}
medel mot den sihe mannen.

så kom då tredje sorten som man kallade lempor eller vält,
bröd som var tillagadt av två sortars mjöl nämligen fint och
groft lika delar av varje, det tillattes med vält i bygholva
samt vatten lika delar av varje som komades samman
med hampanuti och då vanliga surdegen med misshamnardagg.
Detta bröd var det bästa utav de respäktiva sortar och
intag då näst framskutna platsen för gulbrödet och även
bland färningarna man hade mäd sig till de stora gul-
malaren då man blev bortlymda till sina grannar och
släktingar. Då fjärde brödsort man tillvårade för
gulhögden var det s. h. sichtebrödet som bestod utav
rent finsiktat rågmjöl som upplätes med mjölk och de
vanliga ingredienserna samt sirapp. Detta bröd fäve-
kom icke vid hushållen utan endast vid större hög-
tider, och då något större malas skulle läpa av stapel-
len såsom vid brällapp o. d. varför man alltid benäm-
de det för bannbrö, äventyrligt högtisbrö.

dät sista bröd som bakades till julen var s.k. fattigbrödet
man bakade ett par ordäntliga bröd med sådant bröd, små
bullar på två i tre maskar. Starleken på dessa ballar bestod
helt uti husmodarns goda hjärta och sinne för de fattiga
den tredje dagen före jul var dät dän allmänna s.k. tiggare
dagen, då var husmodern upptagen från morgon till sena
kvällen för att utdela dessa ballar samt med några andra
godisar till de bäst kända av de många tiggare som var
en jämn ström utan hela dagen utan gamla goblear och
kärningar samt barn i alla åldrar mellan fyra och femton
till och med arton år, dätta var en påtaglig sed under
dän gamla goda tiden, och var tillåtet för tiggare till
att gå omkring och skaffa sig sitt uppehälle till sina fat-
tiga hemmaras ande övar dät häftidliga finandett under
dän långa julhelgen som på dän tiden avhölls till brud-
dagen var övar, ty dät utfördes icke några andra arbeten än-

de mäst nödtvångna sysslarna med dyren och huskallett, och under denna tid måste dän arbetande befolkningen ställa sig så att de hade något underhåll till sina famelyer, villkallet händes icke fattades på de allra fläste ställen uti de små hoggarna, hade man många barn i stugan, så hade man också myckelt mat till yubent ty alla deltog med sina tiggparas och dro till staden uti dän fattiga famelyer, som man hade att tacka de goda och givmilda handgammarna för, dät var yubel även uti dän fattiga och låga hoggan, ja mångengång mer än uti palatsen, därför att de nima var vandra vid högtidligheter, män dän som bodde uti häggan och yorhula hade dän glädjen endast vid större högtidar och under alla förhållanden vi dän stora yubhög tiden tack vare våra godhjärtade förfäder som alltid omhändertade de fattiga som begagnade sanning och rättvisa samt med ett troget arbete, samt med åstning och tillgivenhet för sina arbetsgivare, och ävare spände icke uti sin fattiga ställning, ja man hått sig efter sin plats, män sur.

Präst och Kloakare hvar sin utav dagarna före jul får att uppsamla sina födningar till jul efter församlingens ordning, dät var prästestånden som skulle utbetalas i natura på dätta sätt efter hemmastälets storlek, dät varot vissa kappar såd råg eller korn, en eller två markar smör en ost, två ä tre taläskar, ett eller en halv mark ull, någon bit fläsk eller kött, samt några hemmastäta talhyss, prästen hörde alltid omhvaring uti sin församling några dagar före jul för att insamla dätta sina rättigheter som ingick uti hans läneförhållande under dän tiden, samma förhållande var dät med kloakaren som hade endast tre hundra dalar enbart för kloakarebefattningen för året samt med dän julhost som var honom beviljad honom på samma sätt som prästens födningar kloakaren ähade också omhvaring i församlingen under julveckan och tog upp sina födningar med dän skilnaden att församlingshandarna skulle ryttas kloakaren, män prästen skulle bestä sig med rytt på egen hand.

Dödgrävaren, och Kyrkväktaren och deras födringar.

Under samma tid före jul hade man kyrkväktaren och dödgrävaren att vänta, män lätta gick på frivillighetens väg, män dät var en sed från de förra förfädarnas tid och på dän grund fick däm fasttälta på samma sätt, kyrkväktaren drog omkring med en bränna och samlade uti vad han utav de goda bondhustrurna kunde få med matvaror utav skilda slag, var hustrunden själv till stället, bad kyrkväktaren om att få ett kvarter brännvin, för dät ända målet hade han med sig en trähagge till att ävastasppa dät staska uti, på dätta sätt skaffa kyrkväktaren sig både mat och brännvin på frivillighetens väg till dän stora julhögtiden, på samma sätt betedde dödgrävaren bland sina församlingsbeor, han hade endast betalt för varje grav han gjorde dät vaniserade mellan tolv skilling och fyra dalar allt efter storleken, han skulle också vara begärlig till att skatta igän graven villhet han fick extra betalt för, ty dät var ju deras egen plikt på dän tiden, -

Så var den efterlängta julaften inne då man skulle
lägga sista hand vid det myckna och omsorgfölla jultö-
niet, då alla människor skulle hålla sig vid sina egna
hem, och med alla fasmetyens medlemmar ordna med jul-
bordet, julbadet, och julkalmen, men denna dagen
var båtmannens dag då han skulle hamna och
taga upp sin julmost vilket han äftur gammal sed
Kronans pälld hade fått rätt till alldeles på själva
julaftensdagen, hans naturförmånor som bestod uti di-
värse livsförnödenheter såsom vissa mårkar fläsk eller
mätt, en mark smår, två tabyger, en brödkärra, och några
styck smälteröd, samt en lod och en halv mark ull
samt en kappe rög och en kappe harn samt en hanna jul-
öd uti sin ankarehögge, var husbonden vid gatt husemån
så han de få sig ett kvarter brännvin, det ingick icke uti
båtmannens förordning som bestämt var uti handling
förordning såsom de ädliga naturförmånor, men då till till
föll gratet och mycket mer till av godhet om han var värdig.

på förfäddarnas tid var båtsmannen den ende fram-
mände pörsen man hade till besök på yulften, ty
dät var förenatt med en övrmänsklig smädal att
gå till sina grannar på dän dagen. Händelätta uti
oandvishliga fall var dät ju ursichtlicht män man gick
dä alldrig in utan stannade utanför till någon lutan
stugans innervägare visade sig så att man fram
it att uträtta sitt ärende, män dätta togs icke emot
utanför stugan man måste komma in i stugan och
säga vad man hade till ärende, dä blev dät ett
tugande brusande och ursichtande från ämse håll
av dän främmande för att han fram och störde hus-
friden på dänna dag dä alla skulle hålla sig inom
egna väggar och icke avra sina mädmänshag på
en sådan stor dag som yulften och förberedelsen
till dän stora och fridfulla yulägen.

då man måd många om och män till slut mandefän
in där besökande uti stugan, bärjade husmodern och
husbonden att ursäkta sig och beklaga att man ännu
hade dät så rofiskt och tillstökall i stugan innan man
ställt i ordning med yllebardett, o s v. m. m., under tiden
stod där främmande vid dörren och tammade på sin
mässa, och undanbad sig all uppmärksamhet och ä-
ter frambar sina ursäkter, samt frambar en massa
skynstramma ord som blingade grant uti husbonds-
folketts öron, så blev man vaterligtvis bejuden på
förlägnings med vasshanda mat och dikhvarar som
man lätade vägra att taga emot och åter gjorde si-
na ursäkter medan man ännu stod vid dörren, till
man äntligen fick ta och föra fram där främmande
till bardett, som då bejudades till att i rikligt mått
ta för sig av de frakatta rätterna, medan husmodern-

MINDRE TILLFÖRLITLIGT

ursiktade sig för den rasliga ställning som ännu så
där tidigt på dagen var rådande uti stugan för än man
sick spelbordett falt ruggatt beakningen övarstakadd, gul-
hallmen i sängarna, gulluett sopatt och besträtt mentfint
kashatt och påskut granris o.s.v. alla sådana ursiktas
framkom, för den främmande besökaren som besvarade
allt detta med sina egna ursiktas för sitt skändliga
företag, till att vara tvungen att att besöka och vara in-
träng uti främmande hus lytt på själva yulafteon då alla
människor borde få vara i fred och inte bli störda uti
sin allvarliga stämning till den redan inträdda hällen
ty våra färfäddar hade, låt så för sig att då någon
främmande kom till den på yulafteon om det var
tidigt eller sen på dagen fick man inte lemna platsen
mål mindre än att måste bli traiteradd på bästa
sätt, man sade att man inte skulle gå ut med yulen,

dät råhades för stor otur för hushanden och husmodern
om man inte bejuddes på vad man hade tillgång på, dät
hade till uppgift att fattigdammen skulle göra sig gällande
inom församlingen för närhållande är, dät hade också till
uppgift att gårdstamten tog avskedd från gården om man
icke bevisade de främmande sam från gästas vänlig-
het och frikostighet, då tog han ett avsked från ett sådant
snällt och egenmöttigt hushandefolk, och gav sig i väg till
någon annan plats, dät hade också till uppgift i tron på
allmaktens kraft och väsen, att om man icke var god-
hyärtad åt menstone vid kristi högtid, som man skulle
dät, skulle man inte få uppleva den stora högtäva-
de julglädjen, man skulle måhända få leva lemda
därna Världen inom nästa års slut om man var så för-
behållsen med förplägning just vid detta tillfälle då prä-
saren kom till världen, och skänkte människorna allt gott.

Badett göres i ordning, gulhalmen bäres in.

MINDRE TILFÖRLIST

LUND UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

då nu alla yttre smärre arbeten utomhus var avslutade fram
på eftermiddagen tog man i ta med dät, dät sedvanta för
arbetett för gulbadett som alla farmelysmedlemmarna
skulle undergå från dän ältte till och med den allra yngste
mannen badade alltid först med kvinnornas tillgång
som hade dän uppgiften att tvätta männen i de plattor
på krogen man inte själv kom åt, då man hade fått
sitt bad från dät samma vattne till ur dät stora byn
hade som var placerat jämte vräppisen nere vid dö-
ren, lade man sig uti gulhalmen som var inburen uti
storstugan på gulvett tills alla hade fått sitt gulbad
kvinnorna badade sist, då alla var färdiga skulle
man kappas med att bläda sig, dän som först var
färdig blädd skulle tända alla ysen i stugan med sam-
ma som han hade rätt till dän första gulsupen, dän som sist
var färdig blev gulbom och fick beta så hela gulhöljen,

Dät slutliga arbetet i storstugan.

MINORE TILFÖR

14

17

när nu badett var värdeställt lämpade man ut dät begagnade badvattne samt med braset. dän inbörne gullkalmen placerades på sina platser uti de väggfasta sängarna som efter gammal metod pyntades med de bästa sängkläder som husmodern hade att ge på. ty så sent som möjligt skulle dät vara vid julhögtiden. gullvett sopa des. och dät nyhade granriset ströddes på övar golv uti sådan riklig mängd att de gamla färofliga tillhyarna syntes icke under dät friska riset. så tog man itu med att göra dät vädiga och rikliga julbordet i ordning. Med alla de maträtter som stod husmodern till buds att framkappa från dät mensta till dät största, från dät mäst lättra och fännäma till dät allra ännu läst uti matväg ingenting fick fattas. på gullvett dät julgrisen hade fått sin plats mitt på badett om inte dän fans. så åt menstane svinhuvudet med äppelt uts mannen.

dät var dät sista man gjorde på julafton, att dubba upp
långbordett med de otaligt många maträtter, samt far
ternskanna mäd dät stora yllälett och dät prächtige
lehmuset med ett stöp brännvin uti stält framför frö
plats, nu skulle man som först intage en extra måltid
som man kallade julmädgan, efter som man icke fått
någon medag ey ättar någon påsteking på hela dagen
allt ifrån morgonen, för si dät var en sed och en sä
gen man hade, ja si julaftens då, ska man int när
mädga ha, man ska bli solten där da, satt man han
äpta hela hälya sin bräse, dätta var förberedelsen till
julanattvar som man kallade aftonvarden då man
skulle aväta julgröten och slå sina nem för där, samt
skära asten och julpastmakar som även rimmades för,
alla skulle på ett eller annatt sätt avgiva åtmensta
ne ett nem hur ansett dät kunde bli, där som var
bäst till att tolka de flästa och bästa nemmen, skulle
ha de flästa julsuparna, och även en extra prisant.

man hade där seden att sådant som man dubrade upp jul-
beordett på julaften skulle dät stå upp dubbelt hela julhelgen
till knutdagen, så fort man åt undan flackadlar fram mer
utav samma sortar, kom dät någon främmande in på
bondställen under hälygen så skulle där sitta till beord
och äta och supa allt vad man orkade, ty man fick
icke gå ut med julen sade man, och på gren härav hade
man myshett smäd ärende till bönderna under julhel-
gen, och under alla förhållanden var dät di fattiga
som kom uti något ärende under den tiden ty man
viste att man fick sig ett präktigt mål mat och dät till
brännvin och julöl, ja många var dät som gick från gård
till gård, och inte tog sig för någon annan ting under
hela hälygen för att få traktering på alla bondgör-
darna dag efter dag, och i synnerhet unga spolingar
som undar vanliga förhållanden icke gick med tiggars-
staven, men julhelgen var ett lämpligt tillfälle för dem
att få mat och brännvin gratis, efter den tidens sed,

de personer som var självskrivna med sina besök under julhälsan, så var det de vanliga gärdspriare sh., bönemän som alltid brukligt var under förfäddarnas tid dessa gamla gubbar och herrar gick under julhälsan från by till by där som fanns några giftasvurna gossar eller flickor och ville vara sådana, alltid hade dessa bönemän fästmän eller fästmöor till hand som han de passa både för den ene och för den andre, julhälsan var en ganska lämplig tid för dessa friare ty då visste man att man träffade ungdomarna hemma i gårdarna, så gick dessa mäniskor samtidigt må bra ty alla trodde på dem, och brusede för dem övarmältan därför att man trodde sig kunna få en rik och förnäm kvinna eller flickan en prächtig man genom dessa ombed, ja många gånger kunde det lykas mycket bra, ty det var ju tiden sed att de allra flästa giftermål förmedlades på detta sätt under våra förfäddars tid, vill man vara till gagn från ömse håll, och bönemannen mådde samtidigt bra,